

Biuletyn Entomologiczny

Rumer 4(16) Rok 4

Czerwiec-Lipiec 1996

Strefowość występowania ważek (*Odonata*), nad stawami hodowlanymi „Krzywie” w okolicach Zgierza

Jakub Szymański

ul. Kusocińskiego 88 m.40, 94 - 054 Łódź

Informacje dotyczące strefowości występowania ważek nad zbiornikami wodnymi można spotkać w polskiej literaturze odonatologicznej. Są to jednak informacje zazwyczaj rozproszone w różnych opracowaniach, głównie o charakterze faunistycznym i ekologicznym (Łabędzki, 1982, 1994; Bernard, 1995). Większość danych pochodzi z badań prowadzonych na dużych zbiornikach wodnych (jeziora), na których dosyć łatwo można wyróżnić poszczególne strefy występowania ważek. Brak jest natomiast informacji o strefowości występowania tych owadów nad małymi zbiornikami wodnymi (stawy, starorzeczka).

Celem niniejszej pracy jest próba analizy rozmieszczenia poszczególnych grup gatunków ważek nad stawami i w ich otoczeniu.

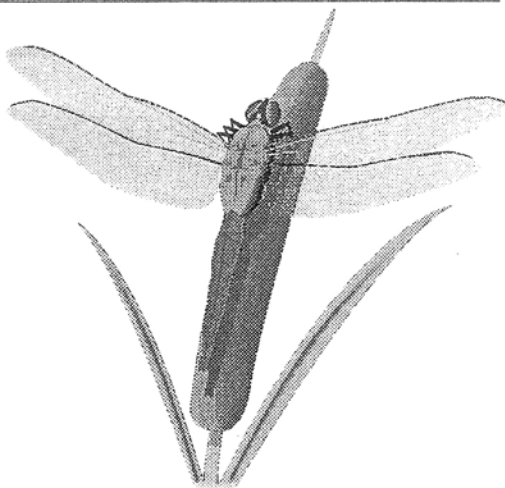
Teren badań

Zespół stawów „Krzywie” położony jest we wschodniej części miasta Zgierza w pobliżu drogi Zgierz - Stryków. Utworzony został przed wojną, obecnie użytkowany jest przez Polski Związek Wędkarski jako akwen hodowlano-rekreacyjny.

Kompleks 10 stawów o łącznej długości 850 m zajmuje powierzchnię ok. 30 ha. Od wschodniej strony do stawów dopływa niewielki strumyk. Zbiorniki otoczone są rowami odprowadzającymi wodę, które częściowo wysychają w czasie lata. Dno stawów jest piaszczyste, w większej części pokryte grubą warstwą mułu. Na północnym brzegu znajduje się niewielki las brzoźowo - olchowy. Od południa i północy zbiorniki otoczone są polami uprawnymi. Na zachodnim brzegu znajduje się łąka i podmokły obszar porośnięty trzciną *Phragmites communis* Trin.

W badanych zbiornikach można wyróżnić cztery strefy z charakterystyczną roślinnością:

- roślinność porastająca brzegi zbiorników i groble reprezentowana przez: *Betula* sp., *Salix viminalis* L., *S. cinerea* L., *S. alba* L., *Calamagrostis* spp., *Carex* spp.
- strefa roślinności przybrzeżnej (litoral) reprezentowana przez: *Juncus* sp., *P. communis* Trin., *Acorus calamus* L., *Eleocharis palustris* R. i *Sparganium erectum* L.
- niewielka strefa roślinności o liściach pływających (nymfeidy) reprezentowana przez: *Persicaria amphibia* (L.) i *Potamogeton natans* L.
- strefa roślinności podwodnej (elodeidy) reprezentowana przez: *Myriophyllum* sp. i *Elodea canadensis*.

Materiał i metody badań

Badania zostały przeprowadzone na terenie kompleksu stawów „Krzywie” w okresie od 3.V. do 9.VIII.1995 roku. Zgromadzony materiał to 257 imagines.

Preferencje gatunków do poszczególnych stref zbiorników wodnych zostały stwierdzone na podstawie odłowów ważek siatką entomologiczną oraz obserwacji przy pomocy lornetki.

Wyniki badań

Na badanym terenie stwierdzono występowanie 18 gatunków ważek. Przedstawiony zestaw gatunków jest typowy dla małych zbiorników, o charakterze stawów, położonych na nizinnych obszarach Polski.

Wykaz gatunków ważek występujących na terenie stawów „Krzywie”

ZYGOPTERA

Calopterygidae

- *Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758)

Lestidae

- *Sympecma fusca* (Vander Linden, 1820)
- *Lestes sponsa* (Hansemann, 1823)

Coenagrionidae

- *Ischnura elegans* (Vander Linden, 1840)
- *Enallagma cyathigerum* (Charpentier, 1840)
- *Coenagrion puella* (Linnaeus, 1758)
- *Coenagrion pulchellum* (Vander Linden, 1825)
- *Erythromma najas* (Hansemann, 1823)
- *Erythromma viridulum* (Charpentier, 1840)

ANISOPTERA

Aeshnidae

- *Aeshna mixta* (Latreille, 1805)
- *Anax imperator* Leach, 1815
- *Anax parthenope* (Selys, 1839)

Corduliidae

- *Somatochlora metallica* (Vander Linden, 1825)

Libellulidae

- *Libellula quadrimaculata* Linnaeus, 1758
- *Orthetrum cancellatum* (Linnaeus, 1758)
- *Sympetrum flaveolum* (Linnaeus, 1758)
- *Sympetrum sanguineum* (Müller, 1764)
- *Sympetrum vulgatum* (Linnaeus, 1758)

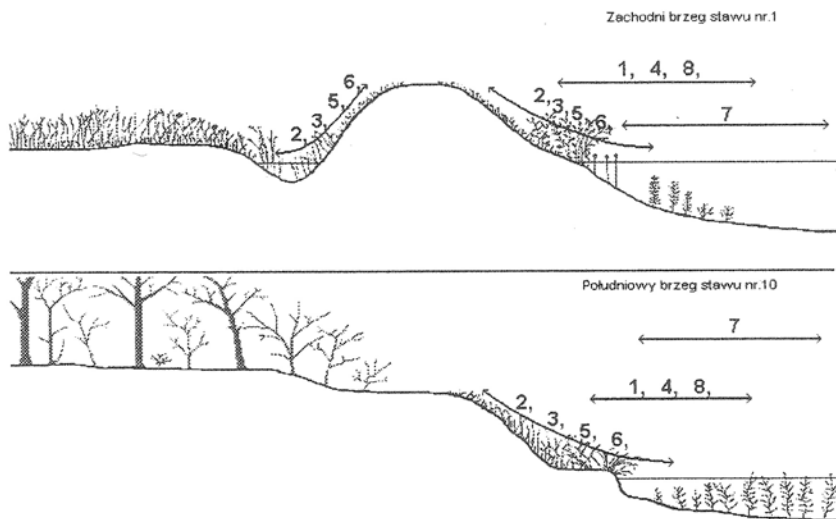
Większość ważek to szeroko rozprzestrzenione w Europie gatunki palearktyczne, euroazjatyckie i borealne (*L. quadrimaculata* i *E. cyathigerum*). Bardzo ciekawe okazuje się występowanie nad stawami *A. parthenope* i *E. viridulum*, ważek elementu śródziemnomorskiego, które w Polsce Środkowej znane są z niewielu stanowisk.

Strefowość występowania ważek

Podczas obserwacji ważek prowadzonej na terenie kompleksu stawów „Krzywie” stwierdzono, preferencje gatunków do określonych stref zbiorników wodnych. Wyniki zostały zamieszczone na rysunkach.

Jak wynika z rys. 1. ważki z podrzędu *Zygoptera* można podzielić, ze względu na zajmowaną strefę zbiornika, na trzy grupy:

Grupa 1. Gatunki trzymające się pasa przybrzeżnej roślinności, a nad otwartą wodą obserwowane sporadycznie. Należy do nich większość *Zygoptera*, a spośród występujących na stawach „Krzywie”: *Ischnura elegans*, *Lestes sponsa* i *Coenagrion* spp.

Rys. 1. Strefy występowania ważek *Zygoptera* na stawach „Krzywie”

1 - *S. fusca*, 2 - *L. sponsa*, 3 - *I. elegans*, 4 - *E. cyathigerum*, 5 - *C. puella*, 6 - *C. pulchellum*, 7 - *E. najas*, 8 - *E. viridulum*.

Ważki te charakteryzują się delikatną budową. Ponieważ latają słabiej, przebywają w pasie trzciny i oczeretów. Polują tam na drobne owady, takie jak mszyce (*Aphidina*) czy małe muchówki (*Diptera*). W czasie wiatru siedzą na roślinach i nie podrywają się do lotu.

Grupa 2. Można tu zaliczyć ważki takie jak: *Erythromma viridulum*, *Sympecma fusca* i częściowo *Enallagma cyathigerum*. Przebywają one w strefie przybrzeżnej zbiornika, lecz często latają również nad lustrem wody.

Grupa 3. Zaliczono tutaj ważkę z gatunku *Erythromma najas*. Lata ona głównie nad lustrem wody w miejscach, gdzie ponad taflę wystają części roślin, np. kłosa wywłócznika (*Myriophyllum* sp.).

Odonata z gatunków, które zaliczono do grupy drugiej i trzeciej, są owadami większymi o mocniejszej budowie skrzydeł. Latają lepiej co pozwala im przemieszczać się na większe odległości i chwycić w locie owady takie jak np. *Chironomidae*.

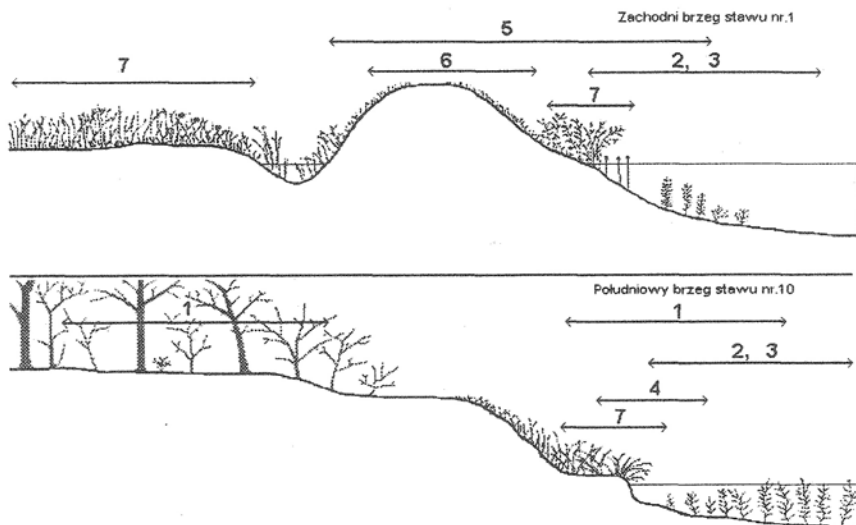
Ekspedycja do Maroka !

Redakcja SELENE wraz z CK BIKE i CK MARS
organizują wyprawę

"Jarni Maroko 1997"

do udziału w wyprawie zapraszają wszystkich miłośników przyrody, w tym również młodzież.
Wyprawa odbędzie się w terminie 3-25 kwietnia 1997 roku. Uczestnictwo w wyprawie kosztuje 11 600,- Kč,
co ma pokryć koszty dojazdu i część kosztów pobytu. Dokładniejsze informacje można uzyskać u:

Milan Machytka, Krocínova 515, 537 01 Chrudim, tel: 0455/43365

Rys. 2. Strefy występowania ważek *Anisoptera* na stawach „Krzywie”

1 - *A. mixta*, 2 - *A. imperator*, 3 - *A. parthenope*, 4 - *S. metallica*, 5 - *L. quadrimaculata*, 6 - *O. cancellatum*, 7 - *Sympetrum* sp.

Ważki należące do podrzędu *Anisoptera* są owadami dużymi. Ponieważ ich lot jest szybki i wytrwały, poruszają się nad większymi obszarami. Co za tym idzie, strefy ich występowania są mniej wyraźne niż u *Zygoptera*.

Grupa 1. Zaliczono tu dwa gatunki z rodzaju *Anax*. Ważki te najczęściej obserwowane były nad lustrem wody, dalej od brzegu (rys. 2). Spośród *Anisoptera* husarze są najbardziej związane ze strefą otwartej wody.

Grupa 2. Szklarkowate (*Cordulidae*), ważki z rodzajów *Orthetrum* i *Libellula* spotykane były nad zbiornikami w strefie litoralnej. Często również owady te polują nad łąką. Stanowią one grupę przejściową pomiędzy gatunkami łąkowymi, a ważkami trzymającymi się otwartej wody.

Grupa 3. *Sympetrum* spp., polują głównie na łąkach. Młode imago szablaków początkowo oddalają się od miejsca wyłęg. Po osiągnięciu dojrzałości płciowej wracają do strefy litoralnej by złożyć tam jaja.

Osobną grupę stanowią żagnice *Aeshna* sp., podobnie jak ważki z rodzaju *Sympetrum*, po wyłęg oddalają się od wody. Polują wtedy nad łąkami lub na śródleśnych polanach. Kilka tygodni później, po osiągnięciu dojrzałości płciowej, ważki te wracają nad zbiorniki wodne. Trzymają się wtedy określonego terenu, latając przeważnie w strefie otwartej wody.

Przestrzenne rozmieszczenie wymienionych gatunków na obszarze zbiorników wodnych związane jest z ich przystosowaniem do lotu oraz rodzajem zdobywanego pożywienia.

Przeprowadzone badania pokazują, że ważki pomimo swej ruchliwości wykazują duże przywiązanie do swojego siedliska. Nawet na małych zbiornikach, gdzie podział na strefy jest często nieznaczny, ważki wykazują duże preferencje terytorialne.

Literatura:

- Bernard, R. 1995. Wstępne dane o rozmieszczeniu i ekologii *Cercion lindeni* (Selys, 1840) w Polsce. WIAD. ENTOMOL. 14, 1: 11-19
- Łabędzki, A. 1982. Badania nad rozproszaniem w terenie i długością życia niektórych gatunków ważek (*Odonata*). Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu. s 77-90.
- Łabędzki, A. 1994. Ważki (*Odonata*): terytorializm imago, a rozwój gatunkowy. WIAD. ENTOMOL. 13, 2: 69-80.

Nowe dla fauny Polski i rzadko spotykane gatunki motyli (*Lepidoptera*)

Zygmunt Śliwiński 94 - 046 Łódź, Armii Krajowej 30 m.4

Geometridae

- *Hypoxystis pluviana* (Fabricius, 1775)

Puszcza Białowieska, Czerlonka: 4.07.1975 - 15.07.1979, liczny w pobliżu stacji kolejowej, gdzie w charakterystyczny sposób, podobny do lotu *Heteropterus morpheus* (Pall.), spłoszony z podszycia podrywał się do lotu. Występował w środowisku muraw kserotermicznych i krzaczasto zaroślowym. Rzadki przy świetle. Po 1979 roku stał się bardzo rzadki, a w 1991 zupełnie go nie obserwałem.

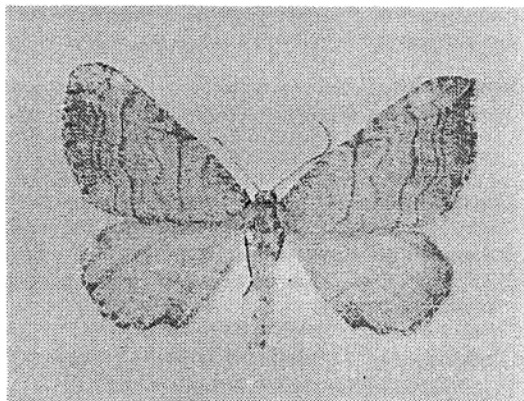
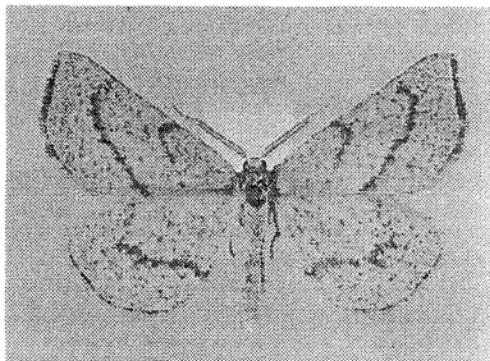
Nowa Grobla pod Lubaczowem: ex larva 23.04.1968, 1 samica. 07.08 i 15.08.1968 2 samce. Łowiony przy torowisku kolejowym w podobnych warunkach jak w Puszczy Białowieskiej.

Gatunek eurosyberyjski, rozmieszczony w Europie Środkowej, Azji Mniejszej oraz w południowej i wschodniej Syberii. Z terenu Polski dotychczas był znany z okolic Olsztyna i Skwierzyny (Romaniszyn, Schille, 1929). Z pogranicza Polski jako rzadki i lokalny wykazany ze Słowacji, Czech, Ukrainy i Niemiec. Rysunek na skrzydłach bardzo zmienny, o bardzo wyraźnych przepaskach u okazów złowionych w Lubaczowie do prawie zupełnie zanikających u okazów pochodzących z Czerlonki. Gąsienice zbierałem w pierwszych dniach sierpnia w Czerlonce na żarnowcu (*Sarothamnus scoparius* L.) których część przepoczwarczyła się jesienią a część zimowała. Niestety, hodowla gąsienic nie udała się a z poczwerek otrzymałem 2 samice ex larva 27 i 30.04.1975.

- *Coenocalpe lapidata* (Hübner, 1809)

Bieszczady, Karolów pod Baligrodem: 17.05.1988, 2 okazy przy świetle lampy rtęciowo-żarowej. Z. Śliwiński leg.

Gatunek eurosyberyjski rozprzestrzeniony w Europie Środkowej po Syberię Wschodnią. Z terenu Polski znany ze środowiska naskalno zaroślowego w Pieninach (Bleszyński, Razowski, Żukowski, 1965) oraz z Tatr, gdzie Niesiolowski (1929) w Dolinie Olczyskiej znalazł jeden okaz 22.09.1928. Z sąsiedztwa naszego kraju przez Hrubego (1964) podany z czterech stanowisk na Słowacji, a 19.09.1863 roku znaleziony pod Pragę Czeską (Sterneck, 1929). Poza tym znany z kilku stanowisk w bliższych i dalszych okolicach Lwowa (Romaniszyn, Schille, 1929). W moim posiadaniu jest fragment kartoteki z wykazem ciekawszych gatunków motyli występujących w dawnych granicach Polski, a sporządzonej przez nieżyjącego już Włodzimierza Sołtysa. Podaje on, iż w Lasach Janowskich pod Lwowem *G. lapidata* we wrześniu należał do jednych z pospolitszych miernikowców, zbierany na pniach drzew i na gałęziach, wszędzie tam, gdzie rośnie powojnik pnący (*Clematis vitalba* L.). Według wyżej cytowanych autorów lot motyli przypada na wrzesień, tymczasem okazy przeze mnie złowione mogły sugerować, iż gatunek ten pojawia się w dwu pokoleniach, gdyby nie wzmianka zamieszczona w pracy Bergmanna (1955), że motyle pojawiające się we wrześniu i październiku przypuszczalnie mogą zimować. Gatunek nowy dla Bieszczad Zachodnich.

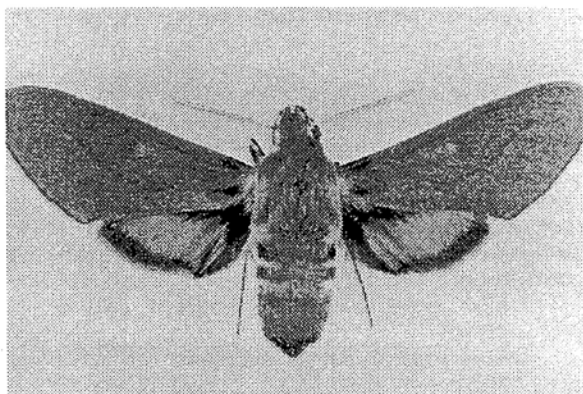

Sphingidae

- *Hyles vespertilio* (Esper, 1779)

Bieszczady, Leszczawa Górna: 27.08.1988, 1 samica, B. Posołowska leg., uczennica technikum ogrodniczego, która zbierając materiały na egzamin z entomologii, oznaczyła ten okaz jako ciemną odmianę *Deilephila elpenor* (L.).

Gatunek zalatujący z Europy Południowej, z naszego kraju dotychczas nie wykazany, rozsielony w Europie Południowej oraz Azji. Z najbliższego sąsiedztwa Polski wykazany z miejscowości Svätý Jur i Pezinok na Słowacji (Hruby, 1964), oraz z Lednicy (Schwarz, 1953). Romaniszyn i Schille (1929) podają, iż Ostrowski znalazł cztery

okazy motyli, siedzące na pninach drzew w Pistyniu we Wschodnich Karpatach. Według Forstera i Wolfhartha (1960) ten zalatujący z południa gatunek w Badeni, Szwajcarii i Austrii południowej do wielkiej rzadkości nie należy. W Alpach występuje do 1600 m. n.p.m., gdzie na ciepłych izolowanych stanowiskach znajdujące się tam i gąsienice, najczęściej na wierzbownicy (*Epilobium dodonaei* Vill.). *H. vespertilio* na południu Europy jest gatunkiem pospolitym, pojawia się w dwu generacjach. Samica składa około 160 jaj na łodygach rozmaitych gatunków wierzbownicy, na krwawnicy pospolitej (*Lythrum salicatum* L.) i przytulii właściwej (*Galium verum* L.), nie więcej jednak niż dwa jaja na jednej roślinie. Blaschke (1914) podaje, że hodując gąsienice należy je karmić pokarmem nieco przesuszonym. Gąsienice, tak zresztą jak i niektórych innych zawisaków, żerują tylko nocą, dzień spędzając w ukryciu pod kamieniami.

H. vespertilio oraz *Hippotion celerio* (L.) i *Daphnis nerii* (L.), należą do zawisaków najrzadziej zalatujących z południa Europy do naszego kraju i każda informacja o ich znalezieniu godna jest opublikowania.

Noctuidae

- *Orbona fragariae* (Esper, 1789)

Bieszczady, Jablonki: 28.08.1968, 1 okaz na przynęcie z fermentujących jabłek, Z. Śliwiński leg.

Gatunek eurosyberyjski, w Europie znany z Austrii, Niemiec, Słowacji i Węgier. Liczniejszy w dolinach alpejskich, gdzie zasiedla cieplejsze zbocza górskie obrzeża lasów i tereny naskalno-zaroślowe (Forster, Wohlfahrt, 1971), z Bieszczad Zachodnich dotychczas nie wykazany. Według dostępnej mi literatury w Polsce nie łowiony od przeszło 50-ciu lat, kiedy to Karpowicz (1928) złowił 27.09.1917 roku jeden okaz w rewirze Podklasztornym w ziemi Sandomierskiej. Poza tym znany z miejscowości Winnagóra w Wielkopolsce (Romaniszyn, Schille, 1929). Motyle pojawiają się późnym latem i jesienią, a po przezimowaniu do pierwszych dni maja. Gąsienice żerują na mniszku (*Taraxacum* sp.), szczawiu (*Rumex* sp.), poziomkach (*Fragaria* sp.) oraz rozmaitych gatunkach traw.

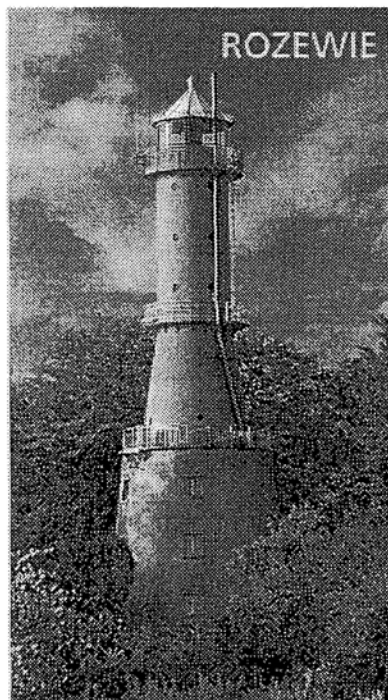
- *Cucullia blattariae* (Esper, 1786)

Podany przeze mnie oraz B. Marciniak (1990), jako nowy dla fauny Polski. Okaz ten został złowiony przez W. Sołtysa w Borowcu pod Pruchnikiem 8.05.1962 roku, i został oznaczony przez S. Kostrowickiego. Według oznaczenia d-ra hab. J. Nowackiego jest to *Cucullia prenanthis* Dsd., natomiast już po ukazaniu się naszej pracy *C. blattariae* została wykazana z miejscowości Susiec na Rostoczu (Nowacki, Rudny, 1990)

Piśmiennictwo

- Bergmann, A. 1955. Die Grossschmetterlinge Mitteleuropas, Band 5/2, Leipzig / Jena, 561-1267ss.
 Blaschke, P. 1914. Die Raupen Europas mit ihren Futterpflanzen. Annaberg., 264 ss.
 Bleszyński, S., Razowski J., Żukowski R. 1965. Fauna Motyli Pieniń. ACTA ZOOL. CRACOV. 10: 375 - 493

- Forster, W.; Wohlfahrt, T.A. 1960. Die Schmetterlinge Mitteleuropas, Band III. Spinner und Schwärmer. Stuttgart, 239ss.
 Forster, W.; Wohlfahrt, T.A. 1980. Die Schmetterlinge Mitteleuropas, Band IV. Eulen. Stuttgart 329 ss.
 Hruby K. 1964. Prodrum Lepidopterorum Slovaciae, Bratislava, 962 ss.
 Karpowicz S. 1928. Spis łuskoskrzydłych Ziemi Sandomierskiej. POLSKIE PISMO ENT. 6: 93 - 122.
 Niesiolowski F. 1929. Motyle większe Tatr Polskich. PR. MONOGR. KOM. FIZJOGR. 5: 1 - 88 ss.
 Nowacki J., Rudny J. 1990. Nowe dla fauny Polski oraz rzadko spotykane gatunki sówkowatych (*Lepidoptera*, *Noctuidae*). PRZEGLĄD ZOOL., 34: 507 - 509 ss.
 Romaniszyn J., Schille F. 1929. Fauna motyli Polski. Tom I. PRACE MONOGR. KOM. FIZJOGR. 6: 1 - 552.
 Schwarz R. 1953. Motyli. Tom 3, Praha. 158 ss.
 Sterneck J. 1929. Prodrum der Schmetterlingsfauna Böhmens, Karlsbad, 297 ss.
 Śliwiński Z., Marciniak B., 1990. Nowe dla fauny Polski gatunki motyli (*Lepidoptera*). PRZEGLĄD ZOOL., 34: 297 - 299.

Serdecznie pozdrawiam z Nadmorskiego Parku Krajobrazowego. Dzięki uprzejmości i rzeczowemu podejściu nowego dyrektora, mgr Aleksandra Janty i kol. S. Niedźwieckiego, badania nad owadami, głównie *Syrphidae* ruszyły nagle z miejsca - mimo fatalnej pogody stwierdziłem masowe występowanie wielu rzadkich gatunków, np. *Eristalis pratorum*, *Cheilosia mutabilis* czy *Pelocera tricolor*. Wiele rzadkich, np. *Helophilus affinis*, *Xylota xanthocnema* czy *Cheilosia cynocephala*. Są przybysze z południa: *Merodon avidus* czy *Chrysotoxum cautum*. Najpospolitszym gatunkiem jest *Tropidia scita*, który na południe sięga tylko do łodzi. W sumie zebrałem ponad 80 gatunków samych bzygów, a Półwysep Bałtyku przestało być „białą plamą” pod względem tych muchówek. I dodatkowo wiem gdzie i kiedy zbierać w następnych latach.

Bogusław Soszyński

Władysławowo, 1996-07-18

Posiadam do odstąpienia zimujące poczwarki

Scolitantides orion

3 zł/szt - za zaliczeniem pocztowym.

A. Bucior, ul. Wiejska 20/19

23-300 Janów Lubelski

Gabloty entomologiczne, standard, pudła, lakierowane, zwykłe, wpuszczana szyba, otwierane oraz owady - *Lepidoptera*.

Marek Chwędzuch

ul. Czerwińskiego 29a

21-500 Biała Podlaska

Nowe trendy w systematyce rodzinowej żuków (Coleoptera, Scarabaeoidea) a nazewnictwo wernakularne

Marek Bunalski, Katedra Entomologii AR, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

Ostatnie dziesięciolecie zaowocowało znaczną ilością prac taksonomicznych dotyczących żuków. Wprowadziły one znaczne zmiany w systematyce tej grupy chrząszczy, w tym również na szczeblu ponadrodzajowym. Przeciętny koleopterolog, który nie śledzi na bieżąco rewizji i opracowań monograficznych (często trudno u nas dostępnych), może zostać w pewnym momencie zaskoczony pojawiającymi tu i ówdzie nazwami o nie zawsze zrozumiałym statusie taksonomicznym. W związku z niewielką ilością publikacji na ten temat ukazujących się w naszym kraju, wyrocznią w tym zakresie staje się "Katalog Fauny Polski" (Burakowski i in., 1983), bądź "Klucze do oznaczania Owadów" (Stebnicka, 1976; 1978; 1983). Obie te pozycje, mimo swej niepodważalnej wartości, są jednak w warstwie taksonomicznej mocno już przestarzałe.

Analiza ostatnio wydanych opracowań może przyprawić o zawrót głowy. Każde z nich proponuje bowiem nieco odmienne spojrzenie na systematykę żuków, nawet na szczeblu rodzinnym (!). Nie wdając się w niuanse wyodrębnić tu możemy dwa zasadnicze nurty.

- Pierwszy z nich, prezentowany głównie przez entomologów francuskich i włoskich, nadaje rangę rodzinną niemal wszystkim byłym podrodzinom (Dellacasa, 1988; Baraud, 1992). Konsekwencją takiego podejścia staje się podnoszenie dawnych plemion do rangi podrodzin, podrodzajów do rangi rodzajów itd. Stanowisko to jest na ogół ostro krytykowane przez entomologów środkowoeuropejskich (Krell, 1993).

- Drugi nurt, reprezentowany głównie przez entomologów środkowoeuropejskich, wyodrębnia jedynie trzy rodziny o dosyć ustalonej już pozycji (Krell & Fery, 1992). Za wyjątkiem niezbędnych korekt układ ten prawie nie narusza dotychczasowego statusu niższych szczebli taksonomicznych.

Różnice w obu systemach obrazuje poniższe zestawienie. Przedstawiono w nim wybrane taksony szczebla ponadrodzajowego obejmujące gatunki krajowe.

BARAUD, 1992	KRELL & FERY, 1992
SCARABAEOIDEA	LAMELLICORNIA
<i>Trogidae</i>	<i>Trogidae</i>
<i>Geotrupidae</i>	<i>Geotrupidae</i>
<i>Geotrupinae</i>	<i>Geotrupinae</i>
<i>Lethrinae</i>	-
<i>Bolboceratinae</i>	-
<i>Scarabaeidae</i>	<i>Scarabaeidae</i>
<i>Scarabaeinae</i>	<i>Scarabaeinae</i>
<i>Coprinae</i>	<i>Coprinae</i>
<i>Aphodiidae</i>	<i>Aphodiinae</i>
<i>Ochodaeidae</i>	<i>Ochodaeinae</i>
<i>Melolonthidae</i>	<i>Melolonthinae</i>
<i>Melolonthinae</i>	- " -
<i>Sericinae</i>	<i>Sericinae</i>
<i>Hopliinae</i>	<i>Hopliinae</i>
<i>Rutelidae</i>	<i>Rutelinae</i>
<i>Dynastidae</i>	<i>Dynastinae</i>
<i>Cetoniidae</i>	<i>Cetoniinae</i>

Obydwa sposoby podejścia do zagadnienia wydają się mało przekonywujące i z pewnością dalekie od idealu. Bez względu jednak na to, który z przedstawionych wariantów przyjmiemy, jego konsekwencją będzie konieczność weryfikacji obecnego nazewnictwa polskiego. I tu napotykamy pewne problemy. O ile bowiem zasady stosowania nazewnictwa łacińskiego normowane są przez przepisy międzynarodowe ("Kodeks Nomenklatury Zoologicznej"), o tyle w przypadku nazewnictwa

zwyczajowego (wernakularnego) brak jest w tej mierze szczegółowych uregulowań. Pozostaje więc uwzględnić stosowane powszechnie "końcówki" rodzinowe (-ate), w pozostałych zaś przypadkach kierować się "wyzuciem" i dużą dozą zdrowego rozsądku.

Propozycje nazewnictwa wernakularnego

- I. Z uwagi na utworzenie taksonu nadrodzinnego - *Scarabaeoidea*, proponuję wprowadzić dla tego szeregu nazwę - "żuki".
- II. Przyjmując najszerzy z proponowanych - podział nadrodziny *Scarabaeoidea* na 9 rodzin, istnieje potrzeba utworzenia dla nich odpowiednich nazw lub adaptacja nazw już istniejących.
 1. *Trogidae* - ugruntowaną nazwą są "modzelatkowate" (Stebnicka, 1983), od rodzaju typowego *Trox* (modzelatka).
 2. *Geotrupidae* - ze względu na polską nazwę rodzaju typowego - *Geotrupes* (żuk) do tej właśnie rodziny należy odnieść dotychczasową nazwę - "żukowate".
 3. *Scarabaeidae* - rodzajem typowym jest tu *Scarabaeus* (poświętnik) konsekwentnie należy więc stosować nazwę - "poświętnikowate".
 4. *Aphodiidae* - rodzajem typowym byłby tu *Aphodius* (plug), stąd należałoby używać nazwy - "plugowate".
 5. *Ochodaeidae* - rodzaj typowy *Ochodaeus* (wygonak) (Kinel, Kuntze, 1931), stąd rodzina - "wygonakowate".
 6. *Melolonthidae* - rodzaj typowy - *Melolontha* (chrabąszcz) stąd - "chrabąszczowate".
 7. *Rutelidae* - rodzaj typowy - *Rutela* nie ma polskiego odpowiednika, proponuję więc spolszczoną nazwę - "rutelowate".
 8. *Dynastidae* - z uwagi na brak polskiego odpowiednika rodzaju typowego - *Dynastes*, proponuję utworzenie nazwy polskiej od krajowego przedstawiciela tej rodziny - *Oryctes* (rohatyniec) w brzmieniu - "rohatyńcowate".
 9. *Cetoniidae* - rodzaj typowy *Cetonia* (kruszczyca), więc rodzina - "kruszczykowate".

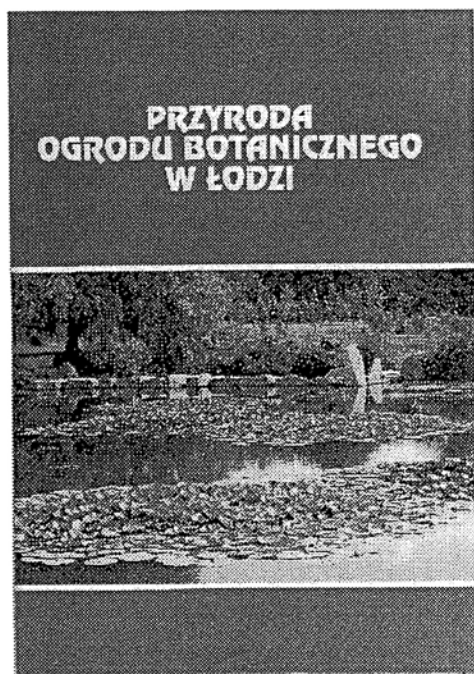
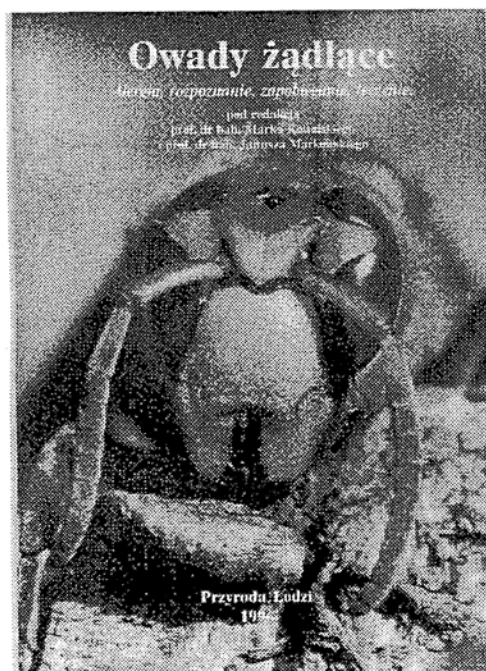
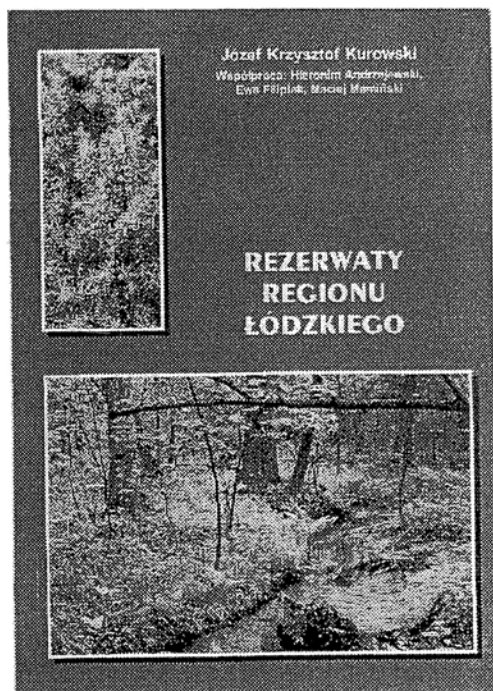
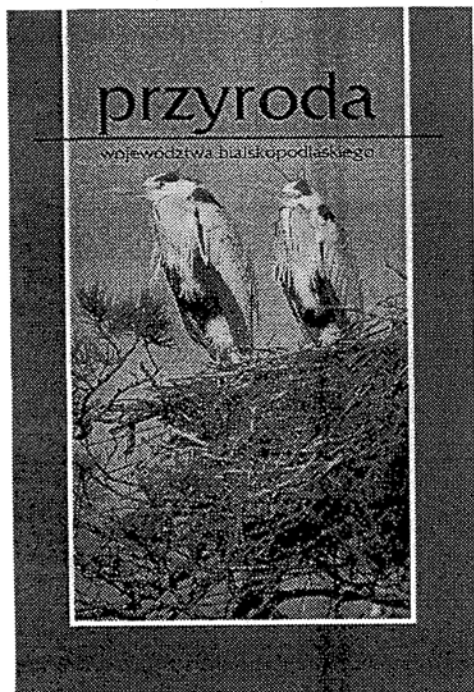
Podane tu propozycje polskich nazw nie są równoznaczne z preferowaniem określonego układu systematycznego. Obydwie bowiem prezentowane opcje pełne są niekonsekwencji i sprzeczności. Mam jednak nadzieję, iż naszkicowany przeze mnie problem pozwoli lepiej zrozumieć złożoność systematyki i płynność zachodzących w niej zmian, zaproponowane zaś nazwy ułatwią poruszanie się po meandrach taksonomii żuków.

LITERATURA:

- Baraud, J. 1992. *Coleopteres Scarabaeoidea d'Europe*. W: „Faune de France”, 78, 856 ss.
- Burakowski, B.; Mroczkowski, M.; Stefańska J. 1983. Chrząszcze, *Coleoptera: Scarabaeoidea, Dascilloidea, Byrrhoidea, Parnoidea*. W: „Katalog Fauny Polski”, 23 (9): 1-294.
- Delacassa, M. 1988. Contribution to a world-wide catalogue of *Aegialidae, Aphodiidae, Aulocnemidae, Termitotrogidae (Coleoptera, Scarabaeoidea)*. Part I - II. MEM. SOC. ENT. ITAL., 66: 3-455, 67: 3-229.
- Kinel, J.; Kuntze, R. 1931. Chrząszcze i motyle krajowe. Przewodnik do określania rodzin i rodzajów. Komitet Wydawniczy Podręczników Akademickich. Warszawa, 230 ss.
- Krell, F.-Th.; Fery, H. 1992. Familienreihe *Lamellicornia*. [ss. 200-252]. W: Lohse, G.A.; Lucht, W.H. Die Kafer Mitteleuropas. 13 (2. Supplementband mit Katalogteil).
- Krell, F.-Th. 1993. Bemerkungen zu Barauds Bestimmungsbuch der *Scarabaeoidea (Coleoptera)* Europas. ENT.NACHR.BER., 37(2): 123-125.
- Stebnicka, Z. 1976. Chrząszcze - *Coleoptera*. Żukowate - *Scarabaeidae*. Grupa podrodzin: *Scarabaeidae laparosticti*. W: „Klucze do oznaczania owadów Polski.” Część XIX, zeszyt 28 a, 138 ss.
- Stebnicka, Z. 1978. Chrząszcze - *Coleoptera*. Żukowate - *Scarabaeidae*. Grupa podrodzin: *Scarabaeidae pleurosticti*. W: „Klucze do oznaczania owadów Polski.” Część XIX, zeszyt 28 b, 63 ss.
- Stebnicka, Z. 1983. Chrząszcze - *Coleoptera*. Jelonkowate - *Lucanidae*, Modzelatkowate - *Trogidae*. W: „Klucze do oznaczania owadów Polski.” Część XIX, zeszyt 26-27, 26 ss.

Exlibris (z półki na Wilczej 64)

- Hesselbarth, G.; Van Oorschot, H.; Wagener, S. 1995. Die Tagfalter der Türkei unter Berücksichtigung der angrenzenden Länder. Band 1-3.
- Common, I.F.B.; Waterhouse, D.F. 1995. Butterflies of Australia. CSIRO Publications. Melbourne.

Dziękuję wydawcom czasopism, biuletynów, folderów i książek dotyczących różnych aspektów przyrody za przekazywanie egzemplarzy naszej redakcji. Wydawnictwa te udostępniamy zainteresowanym i staramy się je reklamować na łamach naszego BE. Poniżej podaję adresy redakcji czasopism i nieregularników przekazywanych nam, jednocześnie życząc wydawcom i twórcom tych wydawnictw wytrwałości i sukcesów.

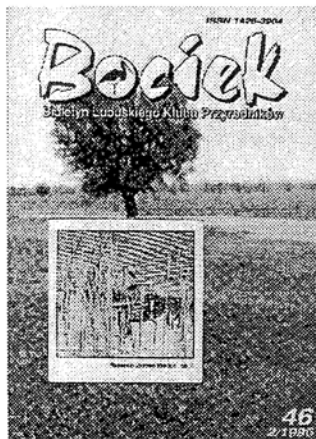
Lubuski Klub Przyrodników, okładkę Biuletynu „Bociek” przedstawiam obok, zajmuje się propagowaniem i czynną ochroną przyrody oraz edukacją ekologiczną. Prowadzi własną bibliotekę, wydaje „Boćka” i „Przegląd Przyrodniczy”, zajmuje się rozprowadzaniem wydawnictw przyrodniczych (np. można zamówić „Polską Czerwoną Księgę Zwierząt” w cenie 12,50 zł). Prowadzi też inwentaryzacje przyrodnicze wybranych obszarów oraz organizuje sesje naukowe i popularyzatorskie, np. „Możliwości i sposoby unaturalniania układów ekologicznych.” (IV.96), „Problemy lokalnej ochrony przyrody.” (X.96). Organizuje wystawy przyrodnicze i obozy, wycieczki i konkursy przyrodnicze.

Lubuski Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22

66-200 Świebodzin

tel. (0688) 282 36

Inclusion WrosteK

Paleontological Newsletter and Workshop * Cracow * 25.05.1996

Bulletin of the Paleontological Section
of the Polish Entomological Society
Jan Koteja
Department of Zoology and Ecology
Cracow Agricultural University
Al. Mickiewicza 24
30-059 Kraków

Panowie
J. Krzywiński
R. Szadziński

dipteron

SEKCJA
DIPTEROLOGICZNA
12
POLSKIEGO
TOWARZYSTWA
ENTOMOLOGICZNEGO

Gdańsk

kwiecień 1996

ACTA ENTOMOLOGICA SILESIANA

Śląskie towarzystwo Entomologiczne
c/o Dział Przyrody Muzeum Górnośląskiego
Pl. Sobieskiego 2
41-902 Bytom

Nieformalna Inicjatywa „Region Nadpilicze”
p/a Zdzisław Dziubecki
ul. Belzacka 64 m 36
97-300 Piotrków Trybunalski

? NEWSLETTER

Stowarzyszenia Malakologów Polskich

Rok 1, numer 3 **ABSOLUTNIE SPECJALNY**

30 maj 1996

Redaktor & Wydawca: Beata M. Pokryszko
Muzeum Przyrodnicze Uniw. Wrocławskiego
ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

Exlibris (materiały przekazane Redakcji)

- Abaszewska-Kowalczyk, A. 1996. Bezkręgowce wodne Ogrodu Botanicznego w Łodzi. str:117-139. W: Przyroda Ogrodu Botanicznego w Łodzi. „Sagalara” 1996 Łódź.
- Borowiec, L. 1996. *Mordellidae*. Miastkowate. (Insecta: Coleoptera). W: "Fauna Polski" 18. Warszawa 1996. 191 str.
- Chowaniec, G. 1995. Obserwacje nad motylami dziennymi Bobrujska na Białorusi (*Lepidoptera: Hesperioidea i Papilionoidea*). ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 30-32.
- Gębicki, C. 1995. Nowe stanowiska rzadkich gatunków owadów z Bornego Sulinowo na Pojezierzu Pomorskim. ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 34.
- Kokot, A. 1995. *Noctua interposita* (Hbn.) (*Lepidoptera: Noctuidae*) w Sudetach. ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 35.
- Kowalczyk, J.K. 1995. Nowe stanowiska klecanki *Polistes dominulus* (Christ, 1791) [Syn. *P. gallicus* (L.)] (*Hymenoptera, Vespidae*) w Polsce środkowej. PRZEGŁAD ZOOLOGICZNY XXXIX, 3-4 (1995):283-286.
- Kowalczyk, J.K. 1995. Nowe oraz interesujące gatunki *Chrysididae* (*Hymenoptera*) w środkowej Polsce. WIAD.ENTOMOL. 14(3): 159-164.
- Kowalczyk, J.K. 1996. O ochronie siedlisk owadów leśnych w zieleni miejskiej Łodzi. CHROŃMY PRZYRODĘ OJCZYSTĄ 52(2): 107-108.
- Kowalczyk, J.K. 1996. Bezkręgowce lądowe Ogrodu Botanicznego w Łodzi. str:141-157. W: Przyroda Ogrodu Botanicznego w Łodzi. „Sagalara” 1996 Łódź.
- Kowalczyk, J.K.; Krzeptowski, M. 1995. Nowe stanowiska żądłówek (*Hymenoptera, Aculeata*) w Tatrzańskim Parku Narodowym i otulinie. WIAD.ENTOMOL. 14(3): 189-190.
- Kowalczyk, J.K.; Śliwiński, Z. 1996. Tereny kolejowe ostoją interesującej entomofauny. CHROŃMY PRZYRODĘ OJCZYSTĄ 52(2): 108-109.
- Kowalski, M., Markowski, J. (red.) 1996. Owady żądające. Alergia, rozpoznanie, zapobieganie, leczenie. „Przyroda Łodzi” 1996.
- Krzeptowski, M.; Kowalczyk, J.K. 1996. Węta z Nowej Zelandii. WSZECHŚWIAT 97(6): 143-145.
- Kubisz, D. 1995. Uwagi o występowaniu w Polsce *Pocadius adustus* Reitt. (*Coleoptera, Nitidulidae*). ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 13-15.
- Kubisz, D.; Melke, A. 1995. Der Erkenntniszustand über die Kurzflüglerfauna (*Coleoptera, Staphylinidae*) von Bellinchen an der Oder (Nord-West Polen). ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 16-26.
- Kurowski, K.J. 1996. Rezerwat Regionu Łódzkiego. ZO Ligi Ochrony Przyrody, EKO-WYNIK 1996
- Kurzac, T. (red., praca zbiorowa) 1996. Przyroda Ogrodu Botanicznego w Łodzi. „Sagalara” 1996 Łódź.
- Lis, B. 1996. Rodzaj *Carpocoris* Kolenati, 1846 (*Heteroptera: Pentatomidae*) w Polsce. ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 1-4.
- Lis, B. 1996. Does the New World genus *Dinidor* Latreille (*Heteroptera: Dinidoridae*) occur in Africa? ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 27-29.
- Skalski, A.W. 1995. Uwagi o występowaniu *Maculinea nausithosus* (Bgstr.) (*Lepidoptera: Lycaenidae*) w okolicach Częstochowy. ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 5-8.
- Skalski, A.W. 1995. Rodzaj *Leptidea* Billberg, 1820 w Polsce (*Lepidoptera: Pieridae*). ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 8-12.
- Skórka, S. 1995. Nowe stanowiska *Lygaeus simulans* Deckert, 1985 i *L. equestris* (Linnaeus, 1758) (*Heteroptera: Lygaeidae*) w Polsce. ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 35.
- Szwedo, J. 1995. Nowe stanowiska tygryka paskowanego *Argiope bruennichi* (Scop.) (*Aranei: Araneidae*) na Śląsku. ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 33.
- Szwedo, J. 1995. Nowe stanowiska *Zygaena carniolica* Scop. (*Lepidoptera: Zygaenidae*) na Górnym Śląsku. ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 34.
- Szwedo, J. 1995. Nowe stanowisko *Aphrophora corticea* Germ. (*Homoptera, Aphrophoridae*) w Pińczowie w Niece Nidziańskiej. ACTA ENTOMOL.SILES. 3(1-2): 34.
- Śliwiński, Z.; Kowalczyk, J.K. 1995. Nowe stanowiska interesujących gatunków chrząszczy (*Coleoptera*) w Polsce. WIAD.ENTOMOL. 14(3): 187.
- Watała, C.; Kowalczyk, J.K. 1996. Toksyczne i alergiczne właściwości jadu błonkówek. KOSMOS 1996, 45(1): 97-111.

Exlibris (z polki na Wilczej 64)

- Guéorguiev, V.B.; Guéorguiev, B.V. 1995. Catalogue of the ground-beetles of Bulgaria (*Coleoptera: Carabidae*). Pensoft Publishers. Sofia-Moscow.
- Kryzhanovskij, O.L. i inn. 1995. A Checklist of the Ground-Beetles of Russia and Adjacent Lands (*Insecta, Coleoptera, Carabidae*). Pensoft Publishers. Sofia-Moscow.

**Biuletyn Entomologiczny w roku 1996 otrzymają wszyscy,
którzy prześlą do redakcji 12 znaczków pocztowych po 55 gr**

Powielono przy użyciu sprzętu Polskiego Biura Regionalnego
Centrum Ekologicznego na Europę Środkową i Wschodnią w Warszawie
dzięki uprzejmości Fundacji Ekologicznej „Zielona Szkoła”

Biuletyn Entomologiczny. 91-420 Łódź, ul.Północna 31 m.58a. Nakład podstawowy - 150 egz.
Skład zespołu redakcyjnego: M.Grabowski, J.Kalisiak, W.Majak, B.Marciniak, M.Michalski
BIULETYN ENTOMOLOGICZNY ROZSYLANY JEST BEZPŁATNIE PO OTRZYMANIU ZNACZKÓW.